

Vanhemmat vahvasti mukaan – Lahden malli

*Teksti: Mika Vänskä, osastonhoitaja
Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveysyhtymä
lastentautien osasto13*

Me Päijät-Hämeen keskussairaalan lastenosastolla 13 vastaamme Päijät-Hämeen sosiaali- ja terveydenhuollon kuntayhtymän alueen sairaiden tai erityistarkkailua vaativien vastasyntyneiden ja keskosten sekä tarpeen mukaan alle puolivuotiaiden kirurgista- ja tutkimushoitoa vaativien lasten erikoissairaanhoidotasoisesta hoidosta. Perustehtäväämme liittyen myös perhetyön juuret ovat syvässä historiassa.

Näihin juuriin liittyen lähdimme mukaan Turun yliopistollisen sairaalan järjestämään Vanhemmat vahvasti mukaan koulutukseen yllilääkärimme innoittamana. Koulutuksen tavoitteena oli meidän näkökulmastamme perhekeskeisyyden lisääminen sekä vanhempien läsnäolon lisää-

tyminen ja mahdollisuus olla vastuussa omasta vauvastaan. Tutkimusten mukaan vauvan käyttäytymiseen perustuvasta perhekeskeisestä työskentelymallista on paljon hyötyä nimenomaan varhaisen vuorovaikutuksen näkökulmasta:

- Vanhempien kyky lukea vauvan vihteitä ja tuntemus vauvan mieltymyksistä paranee
- Työskentelymalli tuo esille vauvan yksilöllisyyttä ja temperamenttieroja
- Tukee vauvan hoivan suunnittelua
- Parantaa vanhempien itseluottamusta vanhempina ja kiintymyssuhteen kehittymistä.

Prosessi lähti liikkeelle alkuvuodesta 2012 koko työryhmän sitoutumisella perhetyön kehittämiseen ammattikuntarajat ylittävästi. Sitoutumisen ja lahjoituksen myötä selvinneiden rahoitusasioiden myötä itse koulutukseen ilmoittautuminen

mahdollistui. Pohjatyönä teimme kevään 2012 aikana perhelähtöisen työskentelyn nykytilakartoituksen. Koska arkemme on muiden teho- ja päivystysosastojen tapaan kiireinen, kehittämistyölle vaadittavan tilan ja ajan löytäminen vaati tarkkaa suunnittelua sekä organisointia. Käytännössä tämä tarkoitti muun muassa asiaankuuluvien vuorovaikutusfoorumien jäsentämistä, kehittämistyön huomioon ottamista jo listasuunnittelussa, tehtävänjaon ja vastuukysymysten selkeää suunnittelua.

Vanhemmat vahvasti mukaan koulutus osoittautui heti alkuvaiheessa laajaksi ja laadukkaaksi koulutuskokonaisuudeksi, mutta toisaalta erittäin haastavaksi. Tästä syystä asian eteenpäin viemisen näkökulmasta oli alusta alkaen tärkeään, että koulutukseen meneville mentoreillemme osoitettiin selkeästi työaikaa koulutus- ja mentorointiprosessille, sillä koulutuskokonaisuus oli vaativa.

Syksy 2012

Syksyllä 2012 alkaneet mentoreiden lähiviikot Turussa sekä itse mentorointityö osastollamme keskittyivät työntekijöiden vauvahavainnointiin. Tämä loi pohjan itse vanhempien ohjaamiselle keväällä 2013. Opetus koostui mentoreiden lähiviikoista Turussa ja heidän suorittamalla mentoroinnilla osastolla. Syksy oli mentoreille vauhdikasta aikaa, sillä lähiviikot olivat intensiivisiä ja mentorointityö osastolla ajoittain haastavaa. Haastepaikkoja muodostui osaston korkeiden kuormitusten myötä vaikka resursseja olikin vahvistettu koko syksyn ajaksi.

Mentoroinnit tapahtuivat parityönä, mentori ja mentoritettava + vauva. Vauvahavainnoinnit tuntuivat aluksi osan mielestä aikaa vieviltä ja tästä syystä heräsi kysymys, miten tällaiseen on jatkossa aikaa. Yleiseen oppiprosessiin liittyen tuotiin kuitenkin yhdessä esille, että alussa harjoittelut vievät aikaa kunnes niistä muodostuu luonteva yhdessä jaettu toimintatapa, Lahden malli. Vauvahavainnointi koettiin yleisesti kuitenkin tärkeältä, meidän työhömmä keskeisesti kuuluvalla ja mielekkäältä. Syksyn 2012 aikana käsitelimme muutosprosessia ja sen ilmiöitä

ryhmätyönohjauksessa, marraskuun kehittämisisiltapäivissä, sekä osaston perheyön prosessiryhmässä.

Alkuvuosi 2013

Alkuvuodesta 2013 alkoivat perheiden vauvahavainnoinnit. Perusidea oli sama kuin syksyllä eli mentorit kävivät lähiviikoilla Turussa ja toivat opin osastolle parityöskentelyn kautta. Tammi-Helmikuussa 2013 Turun mentorit kävivät perehdyttämässä mentoreitamme myös täällä Lahden puolella.

Alkuvuosi ei tuonut osaston arkikiireeseen helpotusta, mutta tästä huolimatta Turun mentoreiden vierailu ja myös osaston henkilökunnan mentorointi jatkui. Onnistumisen ehdoton lähtökohta oli jälleen, että opetusprosessi resurssineen oli suunniteltu hyvin. Myös mentoreidemme oma aito sitoutuminen opetustyöhön oli keskeisessä roolissa. Ilman aitoa innostusta ja sitoutumista kokonaisuutta tuskin olisi näin eteenpäin saatu.

Haasteista kohti tuloksia

Tämän lehden ilmestyttyä olemme jo matkan edelle perheyön kehittämisesämme. Vanhemmat vahvasti mukaan

koulutusprosessi ei tapahtunut kivuttomasti, mikä onkin laajemmille koulutuskokonaisuuksille tyypillistä. Uusi koulutus, josta ei ollut tarkempia taustatietoja, herätti ennakkoluuloja ja sen vaatimat resurssikysymykset herättivät keskustelu. Tähän liittyen olikin erityisen tärkeää, että vapaalle keskustelulle oli säännöllisesti aikaa, jotta muutosprosessi saattoi mennä eteenpäin. Meidän foorumeitamme olivat osastotunnit, ryhmä- ja yksilötyönohjaukset, osaston perheyön prosessiryhmä ja kehittämisisiltapäivät. Tällöin saatoimme keskittyä kokonaisuuteen suurempana ryhmänä. Myös itse mentorointien yhteydessä tapahtuneella vapaalla keskustelulla oli oma tärkeä merkityksensä kokonaisuuden näkökulmasta.

Ensimmäinen ryhmämme huomio oli, että emme suinkaan olleet aikaisemmin tehneet perheiden kohtaamisessa mitään väärin, päinvastoin. Turun koulutuskokonaisuuden tarkoitus oli enemmänkin tuoda nykyaikaista tutkittuun tietoon perustuvaa syvyyttä perheyön rakenteisiin tehohoidon näkökulmasta. Meidän kokemuksemme ja osaamisemme myötä yhdessä koulutuksen kanssa alkoi hiljalleen syntyä vanhemmat vahvasti mukaan

Lahden malli.

Myös mentoreiden väliaikaisesti muutunut työnkuva herätti joissakin kohden ihmettelyä. Tuttu työtoveri olikin yht` äkkiä edukatiivisessa tehtävässä eikä aina mukana itse kenttätöissä. Opetustilanteet veivät aikaa ja vaativat rauhaa. Asiaa hankaloitti erityisesti alussa se, että osaston työryhmä oli muutenkin muutoksessa eläköitymisen, perhevapaiden ja opintovapaiden vuoksi.

Esimerkiksi näistä haasteista huolimatta kehittämistyöhön panostettiin. Perherakenteet ja vanhemmuus ovat yhteiskunnallisesti suuressa muutoksessa ja meidän tulee voida vastata tähän muutokseen oman perustehtävämme fokuksessa. Lisäksi keskosuus ja lapsen tehohoitoon yleisesti joutuminen on vanhemmille usein jonkin asteisen kriisin paikka. Varhainen vuorovaikutus vaatii kehitty-

äkseen satsausta heti vauvan syntymän jälkeen. Näihin haasteisiin vanhemmat vahvasti mukaan koulutuksen tuo eväitä nimenomaan osastomme substanssin näkökulmasta. Onnistumisen tukena ovat vahvasti olleet mentoreiden säännölliset yksilötyönohjaukset sekä työryhmän ryhmätyönohjaus.

Kohti tahtotilaa

Vaikka Turun lähipäivät loppuvat jo alkusyksystä 2013, jatkuu osastomme opimistyö. Syksyllä 2012 aloitettiin osaston perhelähtöisen työskentelyn tahtotilan kuvaus nykytilakuvauksen tuomien asiakohtien vauhdittamana. Tahtotilakuvaus rakentuu loppuun kevään 2013 aikana, mutta sen jalkauttaminen käytäntöön vasta alkaa silloin. Vanhemmat vahvasti mukaan koulutuksen ajattelutapa luo laajemman raamin tahtotilalle ja tulee

olemaan perhetyömme eräänlainen viitekehys. Jo nyt olemme saaneet tahtotilaa luodessa huomata, että perhetyön kehittämisen hanke on tuonut selkeyttä moniin epäselviin asiakohtiin ja yhdenmukaistaneet toimintatapoja. Lisäksi työskentely on tuonut verkostoyhteistyön aktiivisemmin esille yhteisistä hoitoprosesseista puhuttaessa. Parhaimmillaan tämä kehittämistyö tulee tehostamaan ja lyhentämään hoitoprosesseja, selkeyttämään rajapintoja ja vastuukysymyksiä.

Nyt harjoittelemamme perheiden vauhavainnoinnin ohjaus on lähitulevaisuudessa luonteva tapa arjen hoitotyötä, olemme ohjaustyötä tehneet jo aiemminkin. Nyt ja vielä syksyllä 2013 työntekijöiden mentoroinnin kuitenkin vielä jatkuvat. Jatkossa Vanhemmat vahvasti mukaan perehdytys on osa perehdytysohjelmaamme, eikä erillisiä mentoreita enää ole.

Vanhemmat Vahvasti Mukaan

Perhehoitotyön
kehittämishjelma
syksystä 2012 alkaen
lastentautien osastolla 13
(vastasyntyneiden teho- ja
tarkkailuosasto)

Perhekeskeinen työskentelymalli

1. Vauvan käyttäytymisen havainnointi

2. Vanhempien ottaminen mukaan
havainnointiin ja vauvan käyttäyty-
misestä tehtyjen havaintojen jakaminen
heidän kanssaan

3. Vauvan käyttäytymisen havain-
noinnista saadun tiedon yhdistä-
minen ja sen hyödyntäminen
vauvan käsittelyn, hoivan ja
vuorovaikutuksen suunnittelussa

Tavoitteet

Perhekeskeisyyden lisääminen

Vanhempien läsnäolon
lisääntyminen ja mahdollisuus
olla vastuussa omasta
vauvastaan

Toiveena tulevaisuudessa
paremmin
perhelähtöistä hoitotyötä
tukevat tilat

Hyötyjä vauvan käyttäytymiseen perustuvasta perhekeskeisestä työskentelymallista

Vanhempien kyky lukea vauvan vihjeitä ja tuntemus vauvan
mieltymyksistä paranee
Tuo esille vauvan yksilöllisyyttä ja temperamenttieroja
Tukee vauvan hoivan suunnittelua
Parantaa vanhempien itseluottamusta vanhempina ja
kiintymyssuhteen kehittymistä

(Meyer et al., 1994, Das Elden, 1996, Boukydis, Bigsby & Lester, 2004)

